

ZPRAVODAJ

S P O L E Č N O S T I P Ř Á T E L I T Á L I E

Špilberk a Italové

9. a 10. srpna t.r. navštívila Brno delegace italských historiků a archivářů, která sondažovala úmysl brněnské radnice (přesněji několika vlivných zástupců z řad ODS) přeměnit Národní kulturní památku Špilberk, známé vězení národů, v němž byli vězněni zejména příslušníci italského tajného spolku karbonářů bojujících proti tyranii a za liberální a demokratická práva národů (nejznámější z nich je básník a spisovatel Silvio Pellico) na luxusní hotel podle španělského projektu. Protože jsem s touto delegací, vedenou kolegou ze Státního archivu v Rovigu, dr. Luigi Contegiacomem, prezidentem benátské sekce Národní italské archivní společnosti (ANAI), jednal, a to nejenom jako historik a archivář, ale též jako předseda Společnosti přátel Itálie v Brně, dovoluji si na toto téma učinit alespoň pár poznámek.

Italové, kteří hovořili také s ředitelem Muzea města Brna na Špilberku, dr. Cypriánem, sondažovali, jakou odezvu má tato neblahá myšlenka znevažující historické tradice nejenom Italů, ale i Poláků a Maďarů vězněných z politických důvodů v 1. polovině 19. století na Špilberku mezi brněnskou veřejností. Informoval jsem je, že tato politováníhodná záležitost není ještě uzavřena, že o ní brněnská radnice na základě španělského projektu teprve bude jednat.

Italská delegace, informovaná o protestech pracovníků špilberského Muzea města Brna zveřejněných na internetu v červnu t.r., se obrátila již v červenci se žádostí o zákrok na italského ministra kultury a na italský parlament (o této interpelaci bylo jednáno v italském parlamentu již 21.

července t.r.), mne ujistila, že italský parlament ji bude projednávat již zanedlouho – v měsíci září (poskytne nám na toto téma veškeré materiály i z parlamentu).

Italská delegace vyjádřila při návštěvě Brna též zklamání z expozice italským karbonářům na hradě Špilberku, která není dost bohatá v porovnání s tím, co viděli zapsáno v inventáři původního Muzea vlastenců na Špilberku, založeného v roce 1923 na základě mezistátní smlouvy mezi tehdejší italskou a československou vládou (tento inventář se nachází v Moravském zemském archivu, kde pracuji, ve fondu Spolek Daně Allighieri, jenž toto muzeum jako majetek italské republiky až do roku 1945 spravoval).

Rozladění italské delegace zvýšila i návštěva u památníku italských karbonářů na úpatí Špilberku (renovovaného na náklad italské republiky v roce 1998), hanebně počmáraného výtvary sprejerů. Ptali se mne právem nazávěr své návštěvy, zdali v Brně nebude nakonec triumfovat vidina zisku z lukrativního hotelového podnikání na místě tak citlivém, jako je zvláště pro srdce Italů Špilberk. Ubezpečoval jsem je (na základě konzultací s náměstkem brněnského primátora pro kulturu Janem Holíkem), že se tak nestane, že Brňané svůj Špilberk, který je přece národní kulturní památkou, pro niž platí přísněji vymezená pravidla, ubrání. Stačilo by jen, aby se brněnská radnice vrátila k původnímu programu na kulturně-osvětové využití Špilberku, který jsme dávali jako poslanci ČNR dohromady napříč politickým spektrem s náměstkem brněnského primátora pro kulturu RNDr. Ludkem Zahradníčkem v roce 1991.

PhDr. Pavel Balcárek

Italové, Špilberk a Společnost Dante Allighieri v Brně

Ve špilberské věznici na brněnském hradě byli žalářováni revolucionáři ze všech zemí rakouské monarchie: Češi, Maďari (účastníci Martinovicsova povstání z roku 1794), Poláci (haličtí povstalci z roku 1846), Němci a také Italové z Milánska a Benátska. Zvláště mnoho Italů tu bylo vězněno po roce 1822, kdy se represivním složkám habsburské monarchie podařilo takřka rozdrtit hnutí karbonářů. Karbonáři byli tajným spolkem, podobným v mnohém svobodným zednářům, jež bojovali proti tyranii a za liberální demokratická práva národů. V čele tohoto italského a francouzského spolčení stáli významní italská vlastenci a spisovatelé Silvio Pellico, Pietro Maroncelli, Constantino Murari a mnozí další, kterým byl po odsouzení k trestu smrti a po udělení milosti určen za vězení brněnský Špilberk, kde strávili v krutých podmínkách řadu let.

Jak se jim tam žilo, o tom nejlépe hovoří sám Pellico ve svých pamětech „I miei prigionieri“, nazvaných v českém překladu „Z mých žalářů“. Je pochopitelné, že rakouská státní správa velmi podrobně sledovala všechny události týkající se italských vězňů na Špilberku, jak se chovají, s kým si dopisují, jak je o ně postaráno, kdo je hlídá a sleduje, kolik stojí jejich věznění apod. Přísným dozorem nad nimi bylo pověřeno – vedle ředitelství špilberské věznice – též Moravskoslezské gubernium, resp. sám zemský gubernátor, hrabě Mitrovský.

Tyto všechny dokumenty jsou dnes dochovány v Moravském zemském archivu v Brně ve fondu B 95 Moravskoslezské gubernium, kde se nachází množství písemností na toto téma, relací, denních raportů, pokynů vídeňských úřadů, účetních výkazů, seznamů povolených knih, žádostí o milost aj., které doplňují též spisy Policejního ředitelství v Brně (B 6) a Ředitelství špilberské věznice (B 4). K těmto písemnostem vyhotovil v roce 1962

dr. Jiří Radimský, tehdejší ředitel archivu, obsáhlý Soupis archiválií, týkajících se věznění italských karbonářů na Špilberku, jež je dnes k dispozici (pod značkou B 95) v badatelně Moravského zemského archivu v Brně.

Je však ještě třeba zmínit, jak pestré měly osudy tyto písemnosti v minulosti. Souvisí to totiž s italským muzeem vlastenců a Společností Dante Allighieri. Za první republiky vzniklo v Brně na základě mezistátní dohody mezi tehdejší italskou a československou vládou v roce 1923 na Špilberku Muzeum italských vlastenců, které dostala do správy brněnská Společnost Dante Allighieri jako jediný spolek tohoto druhu v republice. Jeho funkcionářům, zvláště dr. O. Zanibonimu, jež napsal několik publikací o revolučních italských hnutích v první polovině 19. století, se podařilo získat pro muzejní expozici na Špilberku od československého státu některé písemnosti a trojrozměrné muzeální předměty (např. svícny, řetězy, vitríny aj.).

Tyto předměty obohatily sbírky expozice, jež pocházely zejména z darů italského státu a italské veřejnosti. Za okupace byly sbírky muzea doplněny řadou originálních dokumentů úřední povahy týkajících se karbonářů, a to z již zmiňovaných fondů Moravského zemského archivu. Tyto písemnosti byly předány protektorátními úřady v květnu 1942 do vlastnictví Německé říše, která je svěřila do správy Společnosti Dante Allighieri. Po osvobození v roce 1945 byla tato společnost jako organizace, která kolabovala s tehdejšími okupačními úřady, Mussoliniho Itálií a hitlerovským Německem, zrušena a její majetek připadl československému státu. Na základě tohoto rozhodnutí se všechny písemnosti pocházející z fondů Moravského zemského archivu v Brně vrátily 18. 12. 1948 do tohoto archivu na své původní místo. Většina trojrozměrných předmětů byla na základě téhož protokolu odevzdána Moravským zemským archivem (jež tyto všechny předměty a dokumenty uchovával na pokyn protektorátních úřadů v posledních letech války ve sklepních depozitářích pod Zemským domem) v počtu 118 inventárních kusů dr. Ant. Štefanimu z italského velvyslanectví v Praze. V Moravském zemském archivu potom zůstala v trvalém uložení jako součást fondu Spolek Dante Allighieri (G 88) návštěvní kniha italského muzea

na Špilberku z let 1923–1945, album fotografií z expozice tehdejšího muzea a zejména šest kartonů opisů originálních dokumentů vztahujících se ke karbonářům vězněným na Špilberku ze zmiňovaných originálních úředních dokumentů Moravského zemského archivu. K většině z nich pořídili členové Společnosti Dante Alighieri, zejména jeho předseda dr. O. Zaniboni, italské překlady – řečí těchto dokumentů je němčina.

Tyto dokumenty se také staly předmětem studia italské delegace historiků a archivářů, která v srpnu 2005 navštívila Brno, aby prosondovala neblahý úmysl brněnské radnice přeměnit Špilberk, známé vězení národů z dob habsburské monarchie, místo drahé srdci zejména Italů, na luxusní hotel podle španělského projektu. Pátrali též po osudech Společnosti Dante Alighieri, jejíž činnost v Brně byla obnovena v roce 1990 (našla též podporu na brněnské radnici primátora ing. arch. Václava Mencla). V jejím čele stál jako její prezident dr. Libor Matějka (+1994). Po jeho smrti činnost Společnosti skomírala. Ještě v roce 1998 se podílela na slavnosti u pomníku karbonářů na úpatí Špilberku, jenž byl tehdy renovován nákladem italské vlády, ale poničen nedávno brněnskými sprejery. V době již většina jejich členů byla členy v dubnu 1994 založené brněnské pobočky Společnosti přátel Itálie. Jejím předsedou je autor tohoto příspěvku.

PhDr. Pavel Balcárek

Československé umění v Itálii za 1. republiky

Mladý československý stát měl velký zájem představit se evropské kulturní veřejnosti a zvláště zemi s bohatou kulturou, jako byla a je Itálie. Významnou periodickou akcí bylo benátské bienále (biennale Venezia), které mělo své počátky již před první světovou válkou. Město Benátky se stalo pořadatelem mezinárodní umělecké výstavy, která se konala každé dva roky. Na expozicích se mohli výtvarní umělci představit buď v ústředním

nebo v národních výstavních palácích, jichž bylo do první světové války v Benátkách postaveno sedm (Francie, Anglie, Německo, Belgie, Holandsko, Španělsko a Rusko).

Pro rozšíření národní reprezentace bylo rozhodnuto přijmout výzvu benátského starosty, účastnit se výstav a vybudovat československý pavilon. V roce 1920 vyzval benátský starosta k obnově bienále, k tradici přerušené válkou, když prohlásil, že město Benátky „riprende la serie delle sue grandi Esposizioni internazionali d'arte“.

V roce 1920 se poprvé na bienále představilo také mladé Československo. Na výzvu italské strany se usnesl poradní výbor při ministerstvu školství a národní osvěty výstavu obeslat a sekretářem výstavy jmenoval tehdy mladého historika a teoretika výtvarného umění V. V. Štecha. V prestižním výboru byli dále prof. Hynais, Ant. Matějček, Jakub Obrovský, Jan Štursa a Max Švabinský, kteří se rozhodli, že se bude vystavovat grafika, sochy a obrazy.

V celkovém pořadí XII. bienále se konalo od 15. dubna do 30. října 1920 a díla československých umělců, kteří zde vystavovali, byla určena i k prodeji. Mezi vystavujícími nechyběl Oskar Brázda žijící v Itálii, autor návrhu praporu čsl. legií, F. T. Šimon, malíři Kalvoda, St. Lolek, Nechleba, Obrovský, Ant. Slavíček, O. Španiel, Jan Štursa (se sochou Sulamit Rahu), František Úprka, František Bílek a Max Švabinský. Bienále, která se konala v sudé roky, Československo pravidelně obesílalo.

V roce 1926 byl otevřen samostatný československý pavilon (padiglione) na pozemku v Giardini pubblici, který město Benátky v roce 1923 nabídlo v době Kybalovy ambasády československé vládě (obnovovaný pronájem obecních pozemků na 20 let). Architektem pavilonu byl Otakar Novotný, stavěla jej brněnská firma ing. Jindřicha Grubera. Pavilon byl ve správě ministerstva veřejných prací, které jej také poskytovalo i na jiné akce. Na agendu výstav dohlížel československý konzulát v Miláně.

V roce 1926 ve slavnostní řeči uvítal předseda výstavního výboru z italské strany, prof. Bordigo,

nový pavilon. „Jako stát, jenž nejnověji se dostavil, budiž uvítáno Československo (Ceco-Slovacchia), jež zde zahajuje svůj nový život umělecký mezi ostatními sesterskými státy.“ Nejčestnějším hostem bienále byl italský král, který si prohlédl celou expozici. Státy, které neměly zatím svůj samostatný pavilon, jako Polsko, Švédsko, Švýcarsko, dostaly k dispozici prostory v italské sekci, v ruském pavilonu byli umístěni italští futuristé, protože Rusové výstavu neobeslali. U našeho pavilonu uvítal italského krále vyslanec dr. Mastný a honorární konzul Veselý z Padovy. Král se zajímal o Štursovu sochu T. G. Masaryka a portrét dirigenta Mollinariho od Strettiho. Vyslanec Mastný poslat též děkovný telegram Mussolinimu za podporu při uspořádání československé expozice, na který Mussolini přátelsky odpověděl. Pavilon byl vhodně umístěn vedle francouzského, anglického a německého.

V roce 1928 na Esposizione internazionale d'arte a Venezia se představila díla Strettiho, Gutfreunda, Kremličky a dalších. Na XVII. bienále v roce 1930 bylo vystaveno 240 grafických prací a stálým komisařem výstavy byl opět V. V. Štech. Pouze v roce 1932 československá vláda účast na bienále údajně z finančních důvodů odmítla, ve skutečnosti se již objevovaly důvody politické. Výstavy s účastí československých umělců v Itálii přispěly významně k popularizaci naší dosud málo známé kultury a vedly k navázání řady přátelských kontaktů. Mladý stát jejich podporou vyjadřoval zájem na národní propagaci v zahraničí.

Krom toho jsme se pravidelně účastnili mezinárodních výstav architektury, tzv. Triennale (opakuje se každé tři roky). Českoslovenští výtvarní umělci byli v osobním styku s malířem Carlo Carra, který otevřel v Praze v roce 1932 výstavu italských malířů Novecenta, psal o našem malířství (např. o Purkyňovi). Výstava díla Carrova byla uspořádána v Praze roku 1928, malíř Giorgio De Chirico vystavoval v Praze v roce 1934. V roce 1933 bylo možné se seznámit s italskou grafikou, která byla vystavena péčí Ústavu italské kultury.

Rok 1934 se stal známým výstavou „Arte sacra“, již pořádala italská strana a pozvala celou řadu umělců, kteří vytvářeli moderní křesťanské umě-

ní. Vybrané ukázky moderního československého umění v kontextu snah o propojení náboženství a moderního umění instaloval komisař výstavy V. V. Štech. Koncem roku 1939 byla uspořádána péčí obnovené Československo-italské ligy v pavilonu Jednoty výtvarných umělců výstava „Itálie v dílech československých umělců“.

Dnes, kdy se téměř každý rok představuje českému publiku řada současných italských umělců a kdy čeští výtvarníci nacházejí řadu neoficiálních cest k výstavám v Itálii, můžeme s nostalgii připomenout tyto státem podporované začátky vzájemného poznávání.

PhDr. Irena Bukačová

Lit.: Vlastimil Kybal, Pavilon československého umění v Benátkách, in Drobné spisy historické a politické

Italové za druhé světové války na našem území¹

U příležitosti 60. výročí ukončení druhé světové války se sluší vzpomenout také osudy italských zajatců na českém území. Na rozdíl od zajatců z první světové války se však o nich velmi málo ví a badatelsky jim nebyla dosud věnována pozornost. Peripetie válečných událostí na Apeninském poloostrově ovlivnily osudy mnoha Italů, kdy se po pádu Mussoliniho postavení Itálie změnilo, když přestala být spojencem Německa.

Tehdy zaujala Itálie zvláštní místo v německé národnostní politice a po příměří z 8. září 1943 i její váleční zajatci. Z pragmatického postoje však Německo dlouho nadřazovalo politické přátelství rasovým hlediskům, to však platilo jen pro období válečných úspěchů. Po kapitulaci poklesla Itálie v očích Německa politicky i rasově, což se také odrazilo v zacházení s jejími zajatci. Někteří unikli koncentračním táborem, byli nahnáni na nucené práce, avšak neměli žádnou právní ochranu. Ocitli se v moci svého někdejšího spojence v době,

kdy se rozhodovalo o jeho porážce, k níž přispěla v očích Německa i zrada Itálie. V této atmosféře Německo zacházelo s italskými zajatci až na hranici těžkých válečných zločinů.

Po Mussoliniho pádu Němci na frontách v Itálii, Řecku a Jugoslávii internovali řadu italských vojáků – uvádí se až 400 000 – kteří přešli na stranu spojenců a z nich se v roce 1944 dostalo 9 000 Itálů do oblasti Sudet, kde podléhali správě v Karlových Varech, Liberci a Opavě.² Ocitli se v různých zajateckých či pracovních táborech i na Plzeňsku a prošli strastiplnými transporty smrti. Němci se zajatými Italy nezacházeli nikterak laskavě a oni také velmi těžko snášeli středoevropské chladné klima. Za četné osudy připomeňme jen některé.

Konec dubna 1945 zastihl skupinu Itálů v zajateckém táboře v Holýšově na Domažlicku, kde docházelo k opakovaným pokusům o útěk spolu s francouzskými a sovětskými zajatci. 26. dubna při leteckém náletu prchlo z tohoto tábora několik italských zajatců. O tři dny později 29. 4. 1945 velitel závodní stráže v Holýšově dal zastřelit 3 italské zajatce pro odpor a pokus o útěk.

Dalším místem bolestných osudů Itálů byla severní Morava. Zde byli Italoové v Opavě a Bohumíně. Po polovině dubna všichni italskí zajatci z tábora v Opavě uprchli. 25. dubna 1945 byl z Bohumína vypraven pěší transport italských zajatců směrem na Olomouc.

Oběti jsou na mnoha místech a bohužel i v posledních dnech války, kdy 3. května byl v lese u České Lípy zastřelen italský zajatec Giuseppe Pico. Jména Itálů najdeme i na řadě pomníků obětím pěších zajateckých transportů v západních Čechách. Této opomíjené kapitole dějin 20. století budeme věnovat další badatelskou pozornost.

PhDr. Irena Bukačová

Odezvy italského umění ve sbírkách Regionálního muzea v Teplicích

1. část

Od roku 1947 sídlí Regionální muzeum v Teplicích v komplexu zámeckých budov, které do května 1945 patřily šlechtickému rodu Clary-Aldringen, spravujícímu teplické panství od roku 1634. Respektive od roku 1637, kdy se Anna Marie Aldringenová provdala za Hieronyma Clary, potomka severoitalského rodu, jenž roku 1627 získal v Čechách inkolát. Jejich syn Jan Jiří Marek (1638–1700) nesl již spojené jméno Clary-Aldringen. V čele panství stál od roku 1671. Po tomto roce navázal kontakty s italskými architekty D. Orsim a C. Luragem. Za jeho vlády se počaly utvářet také umělecké sbírky rodu, mnohdy spojené s italským prostředím. V roce 1676 byla do zámecké knihovny zapsána alba s kresbami tzv. „cremonských mistrů“ 16. století. Alba se do majetku rodu dostala po roce 1630, kdy se Jan Aldringen zúčastnil rabování vévodského paláce v severoitalské Mantově.

Po roce 1945 byl inventář teplického zámku rozvezen do mnoha kulturních institucí, aby se v roce 1981 jeho část vrátila zpět do Teplic, nyní již do správy muzea v Teplicích. Po roce 1990 byly do jeho správy převedeny rovněž kresby z cremonského alba. Nyní s patříčnými atribucemi, jak je určili dr. Zlatohlávek z NG v Praze a italský badatel C. Bora. Autory kreseb jsou např. Alessandro Pampurino, Boccaccio Boccaccino, Tommaso Aleni, Francesco Casalla, Il Pordenone, Giulio a Antonio Campi. Kresby byly základem výstavy „Kresby z Cremony 1500 – 1580“ uspořádané roku 1997 v italské Cremoně.

Součástí alba byly také studie k výzdobě již zmíněného mantovského paláce z dílny A. M. Vianniho (1560–1630), který působil ve službách mocného italského rodu Gonzágů na počátku 17. století. Kresby byly v roce 2001 zapůjčeny do

¹ Jindřich Pecka, *Váleční zajatci na území Protektorátu Čechy a Morava, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, Praha 1995, Plzeň před 20 lety, 1965*

² *SUA, S – 110-4-233*

Mantovy na výstavu „Gonzaga, La Celeste Galleria. Le raccolte“.

Ve sbírkách Regionálního muzea v Teplicích se vedle tohoto vzácného konvolutu kreseb nachází rovněž soubor prací německých a italských kreslířů 16.–17. století, dobových kopií slavných děl italských renesančních mistrů např. Michelangelovy výzdoby Sixtinské kaple. Z dílny neznámého, zřejmě německého kreslíře po polovině 16. století pochází kresba zobrazující Ignuda a 2 postavy Sibyl ze středního pásu fresek. Jiná Michelangelova díla ilustrující biblické příběhy Starého zákona byla předlohou kreslíři 1. poloviny 16. století, „Klanění zlatému hadovi“ ve studii doplnila postava Mojžíše. Regionální muzeum vlastní ve svých sbírkách také kopii Michelangelovy kresby s námětem Ukřižování, jejíž originál se nachází ve sbírkách Ashmolean Museum v Oxfordu. Kopie byla vytvořena v dílně neznámého kreslíře 2. poloviny 16. století. Tintoretův obraz Posledního soudu z let 1554–1555 umístěný v kostele St. Maria dell'Orto v Benátkách byl předlohou neznámému kreslíři poslední čtvrtiny 16. století.

Mezi kresbami je doložena rovněž drobná studie k obrazu s námětem mystického zasnoubení sv. Kateřiny Alexandrijské, jejíž vznik lze řadit do bolognské kreslířské školy, do okruhu slavné rodiny Carracciů. V dílnách všech tří slavných mistrů vznikaly obrazy vztahující se k uvedenému námětu. Galeria Nazionale v Neapoli vlastní ve svých sbírkách malbu Annibale Carracciho z roku 1586. Jiný, prozatím neznámý italský kreslíř 16. století je autorem kresby Apollóna na slunečním voze taženém čtyřspřežím.

Kresby pocházejí z tzv. kolekce de Ligne, jež se po roce 1980 navrátila do teplického zámku – muzea v roce 1983 ze zámku Sychrov. Kolekce obsahuje 24 kreseb, dobových kopií ze 16.–17. století a kopie kreseb starých mistrů z 80. let 18. století. Byly vytvořeny podle sbírky, kterou vlastnil Charles Antoin de Ligne (1753–1792). S teplickou šlechtickou rodinou byl spřízněn od roku 1775, kdy se jeho sestra Marie Christiane provdala v Bruselu za Jana Nepomuka Clary-Aldringena.

Charles Antoin de Ligne působil jako důstojník rakouské armády. Účastnil se nejprve tažení proti Turkům a poté proti Francii, při obraně průsmyku Roux aux Bois v kraji Champagne 14. září 1792 však padl. De Ligne ml. patřil k universálním zjevům druhé poloviny 18. století. I přes pohnutý život důstojníka ženijního pluku rakouské armády se dokázal, v krátkých chvílích mírového života, zařadit k nejznámějším sběratelům kreseb starých mistrů své doby. Po jeho smrti bylo v listopadu 1794 prodáno 2587 kusů kreseb jeho sbírky na vídeňské aukci. Valnou část zakoupil Albert Sasko-Těšínský, zakladatel slavné sbírky grafiky a kreseb – Graphische Sammlung Albertina.

Díky závěti de Ligne, ve které odkázal sestře část svých kreseb, se do Teplic dostaly kopie kreseb slavných, italských mistrů (Albani, Baciccio, Bandinelli, Bartolomeo Barocchi zv. Baccio, Barrichio Cambiasi, Anibale, Lodovico, Agostino Carraci a jejich škola, Polidoro Carravagio, Cornara, Cortone, Diamantino, Faccini, Lutti, Maratta, Guercino, Reni, G. Romano, Pasinelli, Parmegianino, Perugino, Vanni, Vanucci, Veronese, Perino del Vaga, Leonardo da Vinci, Vasari, Tempesta, Tintoretto, Tuzian, Udine, Zuccaro).

Autorem kreseb nebyl pouze Charles Antoin de Ligne, ale také členové jeho pluku a rovněž manželka Heléne, kněžna de Ligne, rozená Massalská. V letech 1780–1786 kopírovala 34 kreseb italských a francouzských mistrů. Z kolekce Raffaelových kreseb kopírovala např. studii k výzdobě vatikánských papežských místností „Stanzií“.

De Ligne ml. i ostatní autoři kopií dodržovali ve valné části kreseb rozměry i techniku originálů. Svůj nesporný kreslířský talent prohluboval de Ligne ml. i během neklidného vojenského života. Část sbírky vozil s sebou a několik desítek kreseb bylo vytvořeno v roce 1782 v Terezíně a 1786 v Josefově.

Originální kresby de Lignovy kolekce byly převezeny také do grafické podoby. Jednak Ch. A. de Lignem a jednak také grafikem a kurátorem dvorní sbírky grafiky vídeňského dvora A. Bartschem. Ten v letech 1786–1790 zhotovil různými grafickými

technikami kopie kreseb, kterými se snažil co nejvíce přizpůsobit kreslířské technice originálu.

Fondy teplického muzea obsahují 29 kusů Bartschových grafických listů podle jednotlivých italských škol. Dále podle francouzských, holandských a vlámských mistrů (Rafael, Coreggio, Parmegianino, Veronese, Barocci, Anibale Carracci, F. Vanni, D. Pasignano, G. Reni, Guercino, Maratta, Poussine, La Fage, Courtoise). Z Raffaelových kreseb kopíroval např. studii pro obraz „Ukřižování“, jejíž originální podoba je uložena ve vídeňské Albertině, dále např. studii Apollóna pro nástrovní fresku „Svatba Amora a Psyché“ v loggii vily Farnese v Římě. Bartsch byl také de Lignovým učitelem při jeho snaze zvládnout technické dovednosti grafických technik. Z jeho leptů obsahuje sbírka Regionálního muzea 13 listů podle kreseb italských mistrů: Parmegiana, Cambiasioho, Guercina, Reniho, Lodovica a Aniballe Carracciů, Pasinelliho.

Ch. A. de Ligne byl také prvním učitelem kreslení svého synovce Karla Josefa Aldringena (1777–1831), který dostal do vínku značnou dávku kreslířského talentu. Uplatnil ho zejména při vytváření ilustrací k romantickým románům F. de la Motte Fouqué v letech 1815–1822. A pak také při skicování italské krajiny během svých dvou pobytů v roce 1816 a 1818–1820. Skici posléze sloužily jako předlohy pro akvarely a perokresby, které korespondují s cestopisnými deníky popisujícími zejména kulturní zážitky Clary-Aldringena i jeho ženy Aloisie, roz. Chotkové (1777–1853).

Akvarely v módním hnědém tónu a popisné perokresby vytvářel v letech 1828–1831 Carl Robert Croll (1800–1853), drážďanský malíř působící v letech 1826–1831 ve službách Karla Josefa Clary-Aldringena. Jeho studie, skici Aloisie (projevovale rovněž značnou dávku talentu), akvarely malířů působících ve zmíněném období v Itálii, které si Aldringen přivezl spolu s kresbami z 20. let 19. století, vytvářejí rozsáhlý soubor 535 kreseb zachycujících italskou krajinu, významné památky a veduty mnohých italských měst. Tomuto souboru bude věnována 2. a 3. část cyklu.

PhDr. Bohuslava Chleborádová

Proč jsou Češi vděční papeži Innocenci IV. aneb po stopách Italů v Plzni

Stará legenda ze XVI. století líčí, jak jistý flanderský král jménem Gambrinus, jenž vládl za doby Karla Velikého, vynášel pro radost svých poddaných nápoj, který vstoupil na scénu dějin lidstva v rozličných jazycích pod názvem pivo.

Odborníci v tomto oboru naopak tvrdí, že původ tohoto osvěžujícího a opojného nápoje, se ztrácí v temnotách času a uvádějí, že již starověký národ Sumerů, zatím nezjištěné etnické a jazykové příslušnosti, jehož pravlastí snad byla oblast Iránu, tento nápoj připravoval z ječmene.

Jeden z egyptských papyrů odhaluje, že na dvoře kteréhosi faraóna, žijícího před čtyřmi tisíci let, se denně vypilo na sto džbánů tohoto moku a že bylo známo na stovacet návodů, jak tento nápoj připravit.

Všem těmto „pivům“ chyběla však ta nejpodstatnější surovina – chmel... Takto vařené pivo lidstvo zná teprve od konce šestého století.

První, kdo tohoto výtažku z chmele použil, byly starofinské kmeny. Od nich se tomu naučili Slované a Teutoni.

Mnoho vody však muselo protéci pod různými mosty, než se tato novinka ujala ve střední Evropě.

Nejstarší zmínku o vaření piva v Čechách nalezneme v zakládací listině vyšehradské kapituly, pocházející z roku 1070. Biskup Vojtěch jeho přípravu zapověděl a neposlušným hrozil nejpřísnějšími tresty.

Do této pivařské války, která ve skutečnosti měla politické pozadí, musel dokonce zasáhnout i sám papež, kterým byl tehdy Innocenc IV. (1243–1254). Byl to vyhlášený právník, úhlavní nepřítel Hohenstaufů a Fridricha III. Aktivně podporoval Řád německých rytířů a pokusil se podřídit římské kurii ruské knížectví. Byl zakladatelem světovládné teorie „dvou mečů“. Občanským jménem se na-

zýval Sinibald Fieschi. Roku 1246 svolal do Lyonu 13. ekumenický koncil.

Na tohoto papeže se obrátil český panovník Václav IV. se žádostí, aby zákaz vyšehradské kapitulky vařit pivo zrušil.

Nejstarší výčep českého piva se nacházel na Křivoklátě. Do výčepu se vstupovalo přímo z ložnice krále Přemysla Otakara II. Je to ten král, kterého zvěčnil ve své „komedii“ Dante Allighieri.

Císař Karel IV. k povzbuzení výstavu piva poskytl jeho výrobcům značné úlevy a zakázal jejich přílišné daňové zatěžování.

K nejvýznamnějším světovým pivovarům nesporně patří pivovar plzeňský. Jeho pivo bylo proslulé již ve středověku. V toku času vznikla řada jeho napodobovatelů, kteří si připojovali ke svým názvům jména plzeňský (pilsner atd.), ale originálu nikdo nedosáhl.

Laskavý čtenář si v této chvíli asi položí otázku, co má pivo společného se styky Plzně s Itálií. Ihned bude obslužen.

Tak jedno z piv vyráběných na Apeninském poloostrově, nese jméno „Itala Pilsen“. A kam jinam bychom měli zařadit papeže Inocence IV., který byl čistokrevný Ital? Nebýt jeho, tak by se ve střední Evropě ještě dlouho pila medovina a víno. Tím pochopitelně italsko-plzeňské styky zdaleka nekončí.

Cyril Kříž

Pokračování v příštím čísle

Historické vztahy českých zemí s Benátkami a Benátskem

Benátské a české sklářství

„Roma – caput mundi, Venezia – secundi“. Takto se v Itálii a i jinde vyjadřovalo od ranného středověku postavení těchto dvou významných evropských měst.

Římu se tohoto honosného názvu dostalo ze dvou příčin: Řím byl, s výjimkou avignonského přerušení, hlavním městem papežského státu. Po jeho dobytí italským vojskem a dobrovolníky v roce 1870 se stal hlavním městem sjednocené Itálie, kdy jím po krátkou dobu byl Turin. Papež se na protest stáhl za zdi Vatikánu.

Benátky, které byly do konce XVII. století čelící námořní velmocí v Jaderském a Středozemním moři a pro svoji mimořádnou polohu byly považovány za druhé nejvýznamnější město na Apeninském poloostrově a za jedno z nejkrásnějších měst světa.

„Královna Adrie“, jak jsou Benátky často nazývány, nabyly důležitosti teprve po vpádu Langobardů do Itálie v roce 568, kdy obyvatelstvo v panice prchalo z blízké pevniny a hledalo spásu na roztroušených ostrůvcích.

Město leží na lagunách 4 km od pevniny, s níž je spojeno mostem o 222 obloucích. Je 3601 m dlouhý a byl dostavěn v roce 1845. Rozkládá se na 8 větších a 114 menších ostrovech od sebe oddělených 157 kanály a propojených 378 většími kamennými mosty a lávkami.

Benátky mají podobu trojúhelníku v objemu 12 km a dělí se do 6 okresů. „Canale grande“ dlouhý 3470 m rozděluje město na dvě nestejně části, spojené překrásným mramorovým mostem – Ponte Rialto – z roku 1581. Na větší polovině byl postaven chrám sv. Marka, který se nachází na jednom z nejkrásnějších náměstí světa. Na menším náměstí v sousedství je Dóžecí palác (nyní je v něm umístěna knihovna Marciana, obrazárna aj.). Naproti je Královský palác a stará mincovna, nyní sídlo obchodní komory a burzy. Patronem města je právě San Marco. Dějiny města jsou velmi bohaté a pestré a často se dotýkaly i českých zemí, ale o tom až na jiném místě.

Vraťme se nyní k tématu tohoto článku – benátskému sklářství. Příznivé hospodářské podmínky, vyspělé technické znalosti a mimořádné umělecké hodnoty se staly základem proslulé výroby majoliky a nedostižného skla.

Toto sklo se vyrábělo jak přímo v Benátkách, tak zejména na blízkém ostrově Murano, a to již od XIII. století.

Již od starověku se vedly pře, zda sklo je kovem či minerálem. Jedním z prvních, který se pokusil tento spor vyřešit, byl Ital V. Biringuccio v roce 1540, a to tak, že sklo prohlásil za umělý polokámen (mezzo-minerale). O sto let později Descartes dospěl k racionálnímu vysvětlení vzniku a vlastností skla ve své korpuskulární teorii. S rozkvětem sklářství se setkáváme i v Anglii, Francii, Nizozemsku, Německu a také u nás.

Zpočátku šlo o pokračování středověkých tradic ovlivněných do značné míry Orientem. Záhy se však začíná uplatňovat vliv Benátek. Historický význam benátského sklářství nespočíval jen ve zdokonalení sklářské technologie a ožívání již přes tisíc let neužívaných sklářských technik v Evropě, ale v hledání a uplatňování nového přístupu ke sklu. Tajemství benátského skla spočívalo v měkkosti sodného skla umožňujícího výrobu tzv. „nitkových“ pohárů – tenkých, křehkovrstvených a nádherně zbarvených, nejrůznějších tvarů se skvostným dekorem. Nové pojetí skla opírali o potlačování jeho prostorovosti. Zatímco středoevropsští skláři zdůrazňovali vše, co mohlo v jejich výrobcích vyvolat dojem trojrozměrnosti, benátská sklářská od poloviny XV. století usilovali o dosažení pravého opaku.

Tvary českých a německých sklenic spočívaly, ponecháme-li stranou řemeslnou dovednost, ve složení skloviny tažené s potaší místo se sodou, kterou se však nedařilo formovat do křehkých tvarů.

Ve velké oblibě na středoevropských trzích byly objemné číše, což vyplývalo též ze způsobu života, zálib v bohatém jídle a především pití, a tudíž i v masivnějších sklenicích, v nichž se nápoje podávaly.

U nás se zájem o benátské sklářské výrobky neprojevoval jen v jejich stále rostoucím dovozu, ale i v jeho snaze napodobit je v národní výrobě.

Od počátku II. poloviny XVI. století vzrůstá počet hutí zaměstnávajících italské skláře schopné pracovat po benátském způsobu. Dokonce je o tom zmínka i v české beletrii – například v ro-

mánu Z. Wintra „Rozina sebranec“. Tak v šedesátých letech je to sklárna v Senořině u Jindřichova Hradce. Na sousedním panství Rožmberků působí řada benátských hutí. Řada jich je i v Praze – jednou z prvních byla sklárna vlašských dominikánů při klášteře sv. Anežky, podobná pak v místě zvaném „na Muráni“.

Zkušenosti vlašských sklářů spočívaly zejména v pečlivém zacházení se surovinou, ve zdokonalování tavicího procesu, v nových způsobech tvarování i zdobení skla emailovými barvami a dalším. Tyto se využívaly pak i v hutích provozovaných výhradně Čechy nebo Němci.

První podniky zabývající se dekorováním skla mají počátek při dvoře císaře Rudolfa II., kdy se mezi umělce zařadili též řezači polodrahokamů, kteří prováděli řezbu skla měděnými kolečky. V této souvislosti je zmiňován K. Lehmann, autor proslulé skvostně řezané číše z roku 1605, který bývá též uváděn jako objevitel řezaného skla. Jeho skutečnou zásluhou však bylo, že staré techniky řezání křišťálu upotřebil též pro řezbu skla. Roku 1601 byl jmenován dvorním řezačem drahokamů. Pocházel z Hanoverska a zemřel v Praze v roce 1622 ve věku 52 let. Založil v Praze brusičskou školu, kde se stal jejím mistrem.

Tenkostěnné sklenice z té doby řezačské technice příliš nevyhovovaly. A tak se objevuje v českých hutích tvrdé, draselno-vápenaté sklo s vlastnostmi podobnými horskému křišťálu, který učinil konec benátské nadvládě.

Cyril Kříž
Pokračování v příštím čísle

Italské chuťovky

(10. část)

Campania felix

V dávných dobách dštily sopky v Kampánii oheň a síru a Tyrhénské moře omývalo svahy dnešních Apenin. Když voda ustoupila, země vyschla a stala se obyvatelnou, ze severu přitáhl samnitský kmen Osků a z moře připluli Féničané.

V 8. století se v kraji usadili Řekové a na pobřeží zakládali kolonie a důležitá města: Partenope, Cumu nebo Paestum. Boje mezi Řeky a s Etruský natolik oslabily oba soupeře, že se nezmohli na odpor Samnitů, kteří ovládali kraj až do nástupu římské moci.

Když byl Řím ohrožován invazí Kartága, právě zde, ve městě Capua, si Hanibal chtěl trochu oddechnout (známé „ozi di Capua“), ale to asi netušil, že tento odpočinek je začátkem jeho konce...

Následovala století míru a prosperity. Řím budoval silnice, mosty, vodovody, chrámy. Kampánská města se stala bohatými, velkými a lidnatými, kvetl obchod a rozvíjela se řemeslná výroba.

Snad v žádném italském regionu nehraje tak důležitou roli sopka, pomineme-li sicilskou Etnu. Vesuv způsobil svými výbuchy skutečné katastrofy. Díky Plinioovým zápiskům si můžeme živě představit, co se stalo v roce 79 př. n. l. v Pompejích, Herkulaneu a Stabiích. Pak se sopka postupně zklidňovala, takže se na začátku 16. století zdálo, že se jedná o již vyhaslý vulkán. Tím horším překvapením byla erupce v r. 1631, kdy láva stékala až do moře. V r. 1794 Vesuv zničil Torre del Greco. Poslední dvě významné erupce byly záležitostí minulého století (1906 a 1944). Dnes nikdo v Neapoli a jeho okolí zdánlivě vyhaslou sopku nepodceňuje: pravidelně se konají nácvičky evakuací pro případ výbuchu a erupcí a pomocnou ruku tu podávají Kampánii i sousední regiony.

Ale vraťme se k bohaté historii. Po pádu Říma byla Itálie snadnou kořistí barbarů: Kampánii ovládali Visigóti, Ostrogóti a posléze Byzanc. Langobardi se postarali o její územní rozdrobení. Mnohá města se jim stavěla na odpor a příkladem může být Amalfi, které se stalo první a velmi prosperující námořní republikou.

V 11. a 12. století se Normanům podařilo sjednotit dobytá území do království jižní Itálie, ale po nich už nebylo o co stát: Francouzi, Aragonci a Španělé tento nádherný kus země jen využívali a zbídačovali. Naděje svítla v r. 1734, kdy Neapol získala samostatnost. Po napoleonském období se sice Bourboni vrátili k moci, ale to jen do r. 1860, kdy Garibaldi vtáhl do Neapole a dobytá území předal Viktoru Emanuelovi. Po lidovém hlasová-

ní, v němž se rozhodlo, že se kraj připojí k italskému království, se historie Kampánie stává součástí historie moderní Itálie.

Kampánie je nesmírně bohatý a krásný kraj, kde máte mnohdy pocit, že se díváte na barvořisovou reprodukci, a ne na skutečnou scenérii. Vyjedete-li nad Amalfi do Ravella, uvidíte podle některých nejkrásnější pobřeží na světě. O krásách ostrovů v Neapolském zálivu nemá cenu se šířit, protože ty jsou notoricky známy. Snad jen několik typů pro povšimnutí si zdánlivě méně atraktivních lokalit:

Torre del Greco u Neapole je nazýváno „la capitale del corallo“. Ferdinand IV. vydělal na zpracování korálu v tomto městečku nesmírné bohatství, a proto ho také někdy láskyplně nazýval „zlatou houbou království“. Milovníkům italské poezie připomeneme, že tu trávil poslední léta svého života Leopardi. Dnes by se mu tu asi nelíbilo, hustota obyvatel bydlících v nepřilíš hezkých domech převyšuje mnohonásobně národní průměr.

Ferdinand IV. ještě založil v San Leuciu poblíž Caserty obrovskou manufakturu na zpracování hedvábí. Výrobky byly velmi ceněny a vyváženy i do zahraničí. Samotná Caserta nabyla na významu poté, co zde Bourboni nechali postavit v 18. století podle plánů Vanvitelliho královský palác a vybudovat rozsáhlý park v téměř anglickém stylu. Jen pro představu: v paláci je asi 1 200 místností, 1 790 oken a 34 schodišť spojujících pět podlaží.

Park je dlouhý 3 km a na jeho konec s překrásnou fontánou, nejste-li zrovna ve formě, se můžete nechat dovézt. Naveni gigantickými rozměry paláce oceníte nejspíš starou Casertu (Caserta Vecchia). Jedná se o půvabně středověké městečko založené v 8. století Langobardy z Capuy. V 18. století, kdy 10 km odtud vyrostl královský palác, ztratilo město veškerý význam. Ožívá jen v sobotu večer, kdy mládež z Neapole zaplaví klikaté uličky a baví se v místních hospůdkách ukrytých ve spoustě zeleně.

Nakonec upozorníme na zajímavé místo nedaleko Pozzuoli. Lago di Averno zaplnilo svými temnými vodami vyhaslý kráter s příkrými a zlověstně působícími stěnami. Termální pramen, jehož siričité výpary otravovaly vzduch, byl pro naše předky vy-

ústěním řeky Styx. Nad tímto místem nelétali ptáci, a proto se tu rozléhalo zlověstné ticho. Zrodilo se tu mnoho hrůzostrašných legend o podsvětí. Genius loci je podtržen ještě slavnou jeskyní-orákulem, kde vyjevovala své vize Sibyla.

Příště se porozhlédneme po Neapoli, o níž mnozí tvrdí, že ji musíte vidět a pak můžete zemřít. Jiní se tu cítí jakoby zaskočení chaosem, nepořádkem a mnoho si proto z její návštěvy neodnášejí. Pokud tomu tak ve všem případě bylo, pokusíme se její reputaci napravit.

Mgr. Anna Kokinová

Letní škola italského jazyka pro cizince

Scandiano červenec 2005

Čas prázdnin a dovolených je pro někoho časem úplného uvolnění a odpočinku, pro jiné časem, který tráví aktivně například studiem cizího jazyka přímo v zemi, kde je tento jazyk jazykem mateřským.

Tak jako mnohá jiná města i město Blansko udržuje družební styky s několika městy v zahraničí. Patří k nim Gravenzande v Holandsku, Legnica v Polsku, Mürtzuschlag v Rakousku, Komárno na Slovensku a Scandiano v Itálii. Tato partnerství nejsou formální, vnáší do života města mnoho pozitivního, rozvíjí se hlavně v oblasti sportu, kultury a školství. Výměna školských kolektivů probíhá po celý rok a s italským Scandianem již opakovaně třetí prázdniny i jazykový kurz.

Na ZŠ Dvorská je jedním z volitelných předmětů jazyk italský. Vyučuje ho Mgr. Zuzana Rolná, která ve Scandianu několikrát pobývala jak se žáky, tak i jako tlumočnice při oficiálních návštěvách. Jazyk ovládá velmi dobře a bez problémů překládá, ať zabloudíte do jakékoliv oblasti. Dlouholetou tradici mají i kurzy italštiny pro dospělé, které organizuje Společnost přátel Itálie, která má v Blansku řadu členů. Kurz pro dospělé vede Jana Navrátilová, předsedkyně Společnosti, která pů-

sobí jako tlumočnice při všech mezinárodních návštěvách a zajišťuje i veškerou korespondenci pro město v italském jazyce, který ovládá téměř jako svůj jazyk mateřský. V současné době se osobně angažuje na otevření bloku cizojazyčné literatury v městské knihovně, kde podstatnou část bude tvořit právě literatura v jazyce italském.

Nevím, na čí straně vznikla myšlenka uspořádat i prázdninová setkání s italským jazykem. Byla to ale myšlenka velmi dobrá. Poprvé se jazykový kurz uskutečnil v srpnu roku 2002. Do Blanska přicestovali dva italští učitelé a vyučování bylo realizováno na ZŠ Dvorská. Jednu skupinu tvořili žáci, kteří měli za sebou první rok výuky, a druhou dospělí. Přišli nejen účastníci kurzu, ale i mnozí jiní, aby si pod vedením italských pedagogů upevnili a zopakovali dovednosti gramatické, ale především konverzační. V následujícím roce se cestovalo do Scandiana. Převážnou část skupiny tvořili žáci, ale zúčastnilo se i několik dospělých osob. Tuto výuku bere italská strana se vši vážností a odpovědností. Nejdříve byli účastníci přijati na městské radnici, kde k nim promluvili představitelé města. Ve svých projevech vyzdvihli důležitost a význam setkání pro rozvoj spolupráce v EU i v oblasti interkulturního vzdělávání, tolik potřebného v současném světovém dění. Slavnostního uvítání byly přítomny i rodiny, ve kterých byli účastníci posléze ubytováni. Tato část kurzu je neocenitelná. Dohovořit se v prostředí, kde nikdo neumí česky, poznat prostředí a život rodiny tak, jak běží se všemi denními starostmi a povinnostmi.

Program kurzu byl velmi pestrý. Dopoledne vyučování, odpoledne poznávání nejen Scandiana, ale i jeho okolí. Výklad byl v jazyce italském, ale obě paní učitelky překládaly, proto žádná zajímavost a zvláštnost nikomu neunikla. Vyučování probíhalo v budově střední školy a tým vyučujících byl posílen o další čtyři vyučující. Skupina byla rozdělena na dvě části na základě dovedností a stupně osvojení jazyka. Zážitkem plným kladných emocí bylo závěrečné setkání. V předvečer odjezdu se sešly italské rodiny, představitelé města, účastníci kurzu, ale i další občané na společném mítnku, v jehož závěru každý účastník kurzu obdržel osvědčení o absolvování. Na žádném zájezdu, na žádném výletu by nemohli účastníci získat více

a nahlédnout do míst, která nejsou v programu žádné cestovní kanceláře.

V červenci letošního roku se prázdninový kurz konal opět ve Scandianu pod názvem „Letní škola italského jazyka pro cizince“. V neděli večer, 3. července zastavil autobus opět před radnicí a účastníci byli přivítáni předsedou družebního výboru panem Marco Marzani. Kurzu se tentokrát zúčastnila i skupina Švédů z města Shövde. Všichni „žáci“ obdrželi aktovku se školními potřebami a veškeré informace k programu i pobytu v jazyce italském i českém. Vyučování začalo v pondělí ve Scuola Elementare Laura Bassi (naše základní škola).

Účastníci byli ubytováni opět v rodinách a ty se staraly o každého svěřence jako o vlastního člena rodiny.

Italští pedagogové byli na kurz připraveni, pro každého účastníka měli nakopírované pracovní listy, opakovaly se gramatické jevy v kontextu s probíranými tématy a ta korespondovala s odpoledním programem. Všechno mělo důvod a smysl. Témata: „Umíš se představit?“, „V obchodě“, „V restauraci“, „V knihovně“, „Ten dělá to a ten zas tohle“ a mnohá další. Při odpoledním programu navštívili společně Češi i Švédové italskou tržnici, pevnost Rocca Boiardo, město Reggio Emilia a Ferrara, pobřeží v údolí města Comacchio, výrobnu vína ve vinných sklepích Cantina Vitivinica-ta, výrobu balsamického octa (ten nejkvalitnější zraje 25 let), viděli celý proces výroby parmazánu, nahrávací studio Radio Musichiere Scandiano, zúčastnili se večerních her na Piscině (koupališti). Odpolední program byl tlumočen našimi učitelkami do češtiny, Švédům, kteří s italštinou teprve začínali, tlumočili Italové do angličtiny, často vypo-máhala i naše paní učitelka Jana Navrátilová, protože ovládá výborně nejen jazyk italský, ale i jazyk anglický. Naši žáci měli možnost otestovat si své dovednosti i v angličtině, podle toho, který výklad poslouchali. Pokud se neostýchali, měli možnost odpoledne mluvit se Švédy anglicky, dotazovat se italských průvodců italsky, a jestliže chtěli zachytit každý detail, naslouchali českému překladu.

Tento způsob pojetí kurzu byl založen na rozhovoru řízeném učitelem, ale současně podněcoval u žáků rozvoj usuzování, kritického a logického

myšlení, verbálního vyjadřování i analýzy a syntézy viděného, slyšeného, prožitého.

Za velmi cennou lze považovat aktivitu setkání s mládeží ze skupiny „Malá škola míru“. Na stole ležela řada předmětů a česká i švédská skupina dostaly za úkol vytvořit symbol soužití národů ve světě míru a pospolitosti. Švédská skupina si rychle rozdělila úkoly a začala pracovat, naši žáci byli zpočátku trochu bezradní a začali pracovat až za pomoci dospělých. Švédové s představiteli skupiny živě diskutovali, obhajovali svou práci i svá stanoviska. V české skupině se tohoto úkolu zhostila studentka VŠ Irena Látalová. Bylo také zřejmé, že Švédům toto téma bylo blízké, neboť jejich skupinu tvořili žáci různé barvy pleti.

Příležitostí ke konverzaci v italštině bylo mnoho. Probíhala nejen v rámci výuky, v rodinách, ale i při všech dalších aktivitách, které byly součástí „Letní školy“. Návrat do rodin byl vždy mezi 18.00–19.00 hodinou, ale po večeři jsme se opět potkávali na koncertech, sportovních utkáních, procházkách večerním městem nebo i vyjížděcích do okolí.

Při závěrečném setkání oceňovala italská strana i ochotu našich žáků vzdělávat se a poznávat nové věci i o prázdninách. Petr Kadidlo, budoucí student konzervatoře, několikrát zazpíval a vždy sklídl úspěch. Při návštěvě radiostanice s ním zazpívala i Iveta Doskočilová, která byla nejen pilná v hodinách italského jazyka, ale protože je pilná i ve výuce povinného jazyka anglického, zapojila se i do tlumočení, bylo-li třeba. Říká se: „Dobrá rada nad zlato!“. Co má však ještě daleko větší cenu, je vlastní zkušenost, prožitek, který je nepřenositelný. Má-li někdo možnost zúčastnit se podobného kurzu, měl by ji využít a snažit se nabírat celou silou osobnosti. Prostředí bylo natolik podnětné, že každý účastník si odvážel spoustu pozitivních a emotivních zážitků a poznatků, které zcela určitě přispěly k rozvoji jeho osobnosti. Byla upevněna stará přátelství, navázána nová a sms zprávy, emaily, telefonáty i dopisy jsou důkazem toho, že to byl týden dobře a zajímavě strávený.

Obě paní učitelky si zaslouží poděkování, věnovaly „svým žákům“ veškerý čas, jejich mobily byly připraveny pomoci v kteroukoliv denní i noční hodinu. Rovněž tak město Scandiano a všichni,

kteří se na přípravě a realizaci kurzu jakýmkoliv způsobem podíleli, byli vedeni snahou dát účastníkům co nejvíce.

Anna Skoupá
Společnost přátel Itálie, Blansko

Jazykový koutek

- *Il tempo garantisce tutti i mali* – čas hojí všechny rány.
- *Il troppo stroppia = L'assai basta e il troppo guasta* – všeho moc škodí.
- *L'abito non fa il monaco* – šaty nedělají člověka (Doslova: mnicha)
- *La fame é cattiva consigliera* – hlad je špatný rádce.
- *La mala erba non muore mai* – kopřivu mráz nespálí (Doslova: špatná bylina nikdy nezajde)
- *La miglior difesa è l'attacco* – nejlepší obrana je útok.
- *L'apparenza inganna* – zdání klame.
- *L'appetito vien mangiando* – s jídlem roste chuť.
- *La verità vien sempre a galla* – pravda vyjde vždy na povrch.
- *La via d'inferno é lastricata di buone intenzioni* – cesta do pekel je dlážděna dobrými úmysly.
- *Le bugie hanno le gambe corte* – lež má krátké nohy.
- *L'eccezione conferma la regola = Non c'è regola senza eccezioni* – výjimka potvrzuje pravidlo.
- *Le disgrazie non vengono mai sole* – neštěstí nechodí nikdy samo.
- *L'occasione fa l'uomo ladro* – příležitost dělá (z člověka) zloděje.
- *Male viene a cavallo e va via a piedi* – nemoc přijíždí na koni a odchází pěšky.
- *Meglio tardi che mai* – lepší pozdě než nikdy.
- *Molti amici avrai finché ricco sarai* – budeš mít hodně přátel, dokud budeš bohatý.
- *Nel regno dei ciechi anche un guercio é re* – mezi slepými jednooký králem (Doslova: v království slepých i šilhavý je králem).

Prof. Sylva Hamplová

Kurzy italštiny připravované pobočkami Společnosti ve školním roce 2005–2006

Pražská pobočka zahajuje již 15. ročník kurzů pro začátečníky a několik stupňů pro pokročilé včetně kurzu opakovacího a konverzačního.

Vyučují italští a čeští lektoři s vysokoškolskou kvalifikací podle učebnice „Italština“ autorek Bahníková, Benešová, Ehrenbergerová, vydané nakladatelstvím Leda v r. 2001.

Kurzy jsou rozvrženy do dvou pololetí, vždy o 16 týdnech po jedné vyučovací dvouhodině týdně, denně mimo pátku od 16.00, 16.30 a 17.45 hod.

První pololetí začíná ve dnech od 29. 9. do 5. 10. 2005, druhé pololetí na přelomu ledna a února 2006 v Základní škole Josefská 5, Praha 1 – Malá Strana.

Zápis do prvního a pro zájemce i do druhého pololetí se konají denně mimo pátku od 16.00 do 18.00 hod. v I. poschodí uvedené školy.

Kurzovné zůstává nezměněno: za jedno pololetí 2.000 Kč, za obě pololetí 3.800 Kč. Pro studující, důchodce a členy naší Společnosti 1.900 Kč, za obě pololetí 3.600 Kč. Účastníci, kteří se přihlásí do dvou kurzů v jednom pololetí, mají stejnou slevu, jako by se přihlásili na celý školní rok. Kurzovné se platí v hotovosti při zápisu.

Olomoucká pobočka ve spolupráci s Muzeem umění v Olomouci pořádá kurzy italského jazyka pro začátečníky, mírně pokročilé a pokročilé. Bližší informace a přihlášky na vrátnici Muzea umění v Olomouci, Denisova 47 nebo na tel. 605 544 321. První setkání přihlášených a zájemců se koná v úterý 4. října v Muzeu umění. Vyučující Dr. Kvido Sandroni.

Teplická pobočka zahájila v pondělí 19. září 2005 v 17.30 hod. kurz pro začátečníky a ve středu 21. září v 17.00 konverzační kurz. Vyučuje Ing. Alice Macková 1× týdně 2 hodiny na teplickém gym-

Rozvrh kurzů pražské pobočky v 1. pololetí 2005–2006

Označení kurzu	Stupeň	Den	Hodina	Učitel	Zahájení	Začíná se lekcí č.
Z 1	začátečníci	po	17.45–19.15	Dr. Cocco	3. 10	1
Z 1a	začátečníci	po	17.45–19.15	Dr. Ripamonti	3. 10.	1
Z 1b	začátečníci	út	17.45–19.15	Dr. Ripamonti	4. 10.	1
Z 2	začátečníci	st	16.00–17.30	Dr. Švagrová	5. 10.	1
Z 3	začátečníci	čt	16.00–17.30	Mgr. Vodičková	29. 09.	1
ZP 1	zač.pokroč.	čt	17.45–19.15	Mgr.Vodičková	29. 09.	7
MP 1	mírné pokr.	út	16.00–17.30	Dr. Cocco	4. 10.	10
MP 2	mírné pokr.	st	16.00–17.30	Dr. Cocco	5. 10.	10
MP 3	mírné pokr.	čt	16.00–17.30	Dr. Cocco	29. 09.	10
SP 1	střed.pokr.	po	16.00–17.30	Dr. Cocco	03. 10.	14
SP 2	střed.pokr.	út	17.45–19.15	Dr. Cocco	04. 10.	14
SP 3	střed.pokr.	st	17.45–19.15	Dr. Švagrová	05. 10.	13
P 1	pokročilí	út	17.45–19.15	Dr. Di Giulio	04. 10.	30
P 2	pokročilí	st	17.45–19.15	Dr. Cocco	05. 10.	25
P 3	pokročilí	čt	17.45–19.15	Dr. Cocco	29. 09.	37
opakování a konverzace		st	16.30–18.00	prof. Hamplová	5. 10.	

Ing. Josef Kukač

náziu v ulici Čsl. dobrovolců. Přihlášky přijímá na tel. 475 225 251 a 604 592 991.

Plzeňská pobočka zahájila v pondělí 26. září kurz pro středně pokročilé pod vedením Mgr. Kateřiny Strnadové podle učebnice *Progetto italiano* a konverzační kurz pod vedením italského lektora Giuliana Mazza podle italské učebnice *Espresso*. V průběhu října bude otevřen i kurz pro začátečníky. Všechny kurzy se konají 1× týdně 2 hodiny v učebnách Západočeské univerzity v Jungmannově 3 a Veleslavínově ulici. Přihlášky přijímá Mgr. Strnadová na tel. 736 683 744.

Blanenská pobočka pokračuje od počátku září v kurzu pro pokročilé pod vedením Jany Navrátilové, tel. 516 410 470 a 728 821 083.

Z činnosti poboček Společnosti přátel Itálie

- Brněnská pobočka Společnosti přátel Itálie uspořádala ve spolupráci s Moravským zemským muzeem v Brně dne 17. května t.r. přednášku Dr. Libuše Rektorové doprovázenou diaprozitivou na téma Vatikánská architektura, historie, kterou doplnil ještě předseda pobočky Dr. Pavel Balcá-

rek informacemi o historii vatikánské knihovny, archivu a studijních pobytech českých historiků ve Vatikánu, počínaje Františkem Palackým. Další květnovou akcí brněnské pobočky byla exkurze v expozici Moravské galerie v brněnském Místodržitelském paláci na téma „Invenit in Romae“ – římský klasicismus v kresbě, grafice a malbě ze sbírek MG. Zsvěcený výklad na toto téma nám poskytl kurátor sbírek MG Mgr. Zdeněk Kazlepka, jenž se systematicky v MG zajímá již celou řadu let o italskou malbu a grafiku. 12. června navštívili členové brněnské pobočky již tradiční koncertní večer duchovní hudby, který obětavě připravuje pan Jan Malík z Pěveckého sdružení Moravských učitelů, člen naší pobočky Společnosti. Ten byl tentokrát věnován v překrásném prostředí Porta coeli v Předklášteří u Tišnova dílu Giuseppe Verdiho a Antonína Dvořáka v podání Moravských učitelů a Brněnské filharmonie i jejího pěveckého sboru. Tento festival duchovní hudby se koná jednou za 2 roky ve spolupráci s obcemi a jejich zastupitelstvy v Tišnově a Předklášteří u Tišnova a na jeho programu vždy zaznívá též překrásná italská sborová hudba. PhDr. Pavel Balcárek

- Blanenská knihovna otevřela oddělení cizojazyčné literatury

Pro vaši informaci

Nejen místní studenti, posluchači jazykových škol, ale i ostatní milovníci zahraniční literatury v originále, jistě ocení služby nového oddělení cizojazyčné literatury Městské knihovny Blansko. Toto bylo zřízeno v rámci regionálního oddělení knihovny a nabízí literaturu v italštině, angličtině, němčině, španělštině a dalších jazycích. Nejvíce svazků je zde především právě v italštině. Jedná se o knihy, časopisy, učebnice a videokazety, které věnovali formou veřejné sbírky občané partnerského města Scandiano místní pobožce Společnosti přátel Itálie. Oddělení cizojazyčné literatury bylo slavnostně otevřeno za účasti zástupců města, Společnosti přátel Itálie a dalších hostů dne 23. 9. 2005.

● „Fiabesca“ v Blansku

Ve dnech 14.–25. 9. 2005 mohli všichni zájemci zhlédnout výstavu italských obrázků s pohádkovými motivy, které jsou určeny především pro dětské publikace. Slavnostní premiéra výstavy proběhla dne 23. 9. 2005 za účasti mnoha vzácných hostů v Malé výstavní síni Muzea Blansko, kde byla také tato výstava instalována. Tyto kresby zapůjčilo město Scandiano Blansku v rámci oslav 40. výročí partnerství mezi oběma městy. Výstava se setkala s mimořádným ohlaselem nejen z řad dětských návštěvníků.

*Jana Navrátilová
Předsedkyně SPI v Blansku*

- Od 1. do 30. října je v blanenském muzeu otevřena putovní výstava „Od Vltavy k Piavě“ věnovaná československým legiím v Itálii za 1. světové války. Tentokrát je výstava díky naší člence paní Anně Skoupé obohacena o část, věnovanou nucenému pobytu italských uprchlíků, převážně z Trentína, deportovaných rakouskými úřady na naše území, mimo jiné i do okresu Blansko. Dernaiera výstavy se koná 28. října 2005. Spolupořadatelé výstavy jsou Čs. obec legionářská, Muzeum v Blansku a Společnost přátel Itálie. Od poloviny listopadu bude výstava zpřístupněna v Hradci Králové.

Milan Henzl

- Ve čtvrtek dne 5. října se koná jednání výboru pražské pobočky a dne 10. listopadu celostátního výboru Společnosti přátel Itálie. Náměty k další činnosti, případně kritické připomínky je možno poslat elektronickou poštou na adresu: prateleitalie@seznam.cz, faxem nebo sdělit telefonicky na č. 235 362 939 nebo na 606 648 317.

- Ve čtvrtek dne 24. listopadu v 18.00 hod. se v učebně č. 24, v I. poschodí Základní školy v Praze 1, Malá Strana, Josefská ul. č. 5 koná další přednáška Jiřího Holuba k současnému dění v Itálii. Všichni zájemci i nečlenové Společnosti jsou vítáni.

- Teprve část členů splnila svou členskou povinnost a poukázala letošní členský příspěvek. Těm, kteří již nemohou najít nebo nechťejí použít peněžní poukázku (kvůli dvacetikorunovému poplatku) připomínáme, že mohou členský příspěvek uhradit převodním příkazem nebo složením hotovosti u kterékoliv pobočky České spořitelny na náš účet **č. 1937698369/0800**.

- Mnoho našich spoluobčanů neví, že Pendolino, moderní elektrický rychlovlak, je italský výrobek. Práce na něm započalo v r. 2000 konsorcium italských firem pod vedením FIATu, později firma ALSTOM Ferroviaria s.p.a. v poměrně krátké době vývoj Pendolina ukončila. Hydraulický systém naklápění sedmi vozových jednotek umožňuje projíždět zatáčky v plné rychlosti. Cestovní rychlost je 200 km/hod., maximální 230 km/hod. V soupravě je bistro, prostory pro přepravu jízdních kol a kočárků, místa pro vozíčkáře, sedadla s polohováním. Do pravidelného provozu by mělo být Pendolino nasazeno od prosince t.r. nejprve na trase Praha – Ostrava. Buon viaggio.

Petr Mastner

OBSAH 3. ČÍSLA X. ROČNÍKU ZPRAVODAJE

Pavel Balcárek: Špilberk a Italové	str. 1
Pavel Balcárek: Italové, Špilberk a Společnost Dante Alighieri v Brně	str. 2
Irena Bukačová: Československé umění v Itálii za 1. republiky	str. 3
Irena Bukačová: Italové za 2. světové války na našem území	str. 4
Bohuslava Chleborádová: Odezvy italského umění ve sbírkách Regionálního muzea v Teplicích (1. část)	str. 5
Cyril Kříž: Proč jsou Češi vděční papeži Innocenci IV. aneb po stopách Italů v Plzni (1. část)	str. 7
Cyril Kříž: Historické vztahy českých zemí s Benátkami a Benátskem	
Benátky a české sklářství (1. část)	str. 8
Anna Kokinová: Italské chuřovky (10. část)	str. 9
Anna Skoupá: Letní škola italského jazyka pro cizince	str. 11
Sylva Hamplová: Jazykový koutek (2. část)	str. 13
Kurz italštiny v pobočkách Společnosti přátel Itálie v 1. pololetí školního roku 2005/2006	str. 13
Z činnosti poboček Společnosti přátel Itálie	str. 14
Pro vaši informaci	str. 15

Na autorské a redakční přípravě tohoto čísla se podíleli

Pavel Balcárek, Irena Bukačová, Sylva Hamplová, Milan Henzl, Bohuslava Chleborádová, Anna Kokinová, Cyril Kříž, Josef Kukač, Petr Mastner, Jana Navrátillová, Rostislav Pietropaolo, Anna Skoupá

Technická spolupráce

Jaroslava Lišková, Josef Pietropaolo, Zdeněk Sladký

Z obsahu příštího čísla

Irena Bukačová: Italské knihy v českých knihovnách
Irena Bukačová: Knižní okénko – zajímavé knihy s italskou tematikou
Sylva Hamplová: Jazykový koutek (3. část)
Bohuslava Chleborádová: Odezvy italského umění ve sbírkách teplického muzea (2. část)
Anna Kokinová: Italské chuřovky (11. část)
Pavel Nešnědal: Dovolená v Dolomitech a u jezera Garda
Cyril Kříž: Po stopách Italů v Plzni (2. část)
Cyril Kříž: Benátské a české sklářství (2. část)
Jiří Pelán: Folgore da San Gimignano. Báseň ze sonetů týdne
Mirka Válková: Český západ a Itálie v roce 2005

ZPRAVODAJ SPOLEČNOSTI PŘÁTEL ITÁLIE

zapsán v evidenci periodického tisku pod číslem MK ČR E 14783

S příspěvkem Odboru kulturních a krajaných vztahů MZV ČR vydává:

Společnost přátel Itálie

Adresa redakce: Brixihovo 21, 162 00 Praha 6, tel./fax 235 362 939

Internet: www.sweb.cz/prateleitalie

E-mail: prateleitalie@seznam.cz

Odpovědný redaktor: Rostislav Pietropaolo

Náklad: 700 výtisků, 4× ročně

Sazba a tisk: Firma KELOC PC, spol. s r.o., náměstí SNP 32, 613 00 Brno